

ბავშვი და რელიგია: მშობლების უფლებასა და არასრულწლოვნის არჩევანს შორის

I. შესავალი

რელიგიის რწმენა შექცენილი და არა დაბადებიდან მიღებული რწმენაა.¹ ვინაიდან მშობლები ბავშვების ცხოვრებაში ხშირად უდავო ავტორიტეტები არიან და ხშირ შემთხვევაში, აქვთ ვიწრო კონფესიური ინტერესები, კონკრეტულად ერთი რელიგიის პრინციპების გავლენით ბავშვი „აკეთებს“ მკაცრად განსაზღვრულ და უდავო არჩევანს იმ რელიგიის სასარგებლოდ, რომლისაც სწამს მის ოჯახს. ადამიანების მენტალიტეტი თეოლოგიურ და სულიერ ორიენტაციაში ვითარდება, რაც გარკვეულწილად, შესამჩნევია თაობებს შორის განსხვავებებში.² ერთი მხრივ, ბავშვს უნდა მიეცეს რელიგიური არჩევანის თავისუფლება, მეორე მხრივ კი, უზრუნველყოფილი იყოს ოჯახის სუვერენული უფლება მის აღზრდაზე, მათ შორის, რელიგიურ განათლებაზე. ამ დილემის გადაწყვეტისთვის საჭიროა დეტალურად განიმარტოს ორივე მხარის უფლებები და არჩევანის თავისუფლება.

ბავშვის რელიგიურ უფლებებს შედარებით ნაკლები ყურადღება ექცევა. მიუხედავად ამისა, იგი საკმაოდ რთული თემაა, რადგან საკითხი ეხება არა მხოლოდ ბავშვებს, არამედ მშობლებსა და სახელმწიფოს. გასათვალისწინებელია ორი გარემოება: უპირველეს ყოვლისა, ბავშვის რელიგიური ცოდნა, ანუ რას ნიშნავს მისთვის ეს რელიგია, რას ნიშნავს იყოს რელიგიური. აღნიშნული მოიცავს შესაბამისი ლიტერატურის შესწავლას და იმ პრინციპებისა და საფუძვლების გაცნობას, რასაც კონკრეტული რელიგია გულისხმობს; და მეორე, აუცილებელია, რომ მოცემული გარკვეულწილად საკანონმდებლო დონეზე იყოს მონესრუებული. საკითხის მნიშვნელობის მიუხედავად, ამ მიმართულებით მაინც მწირია

* სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის მაგისტრანტი. ORCID: 0009-0004-0527-7575.

¹ Гавриш И., Права и Свободы Ребенка в Выборе Религиозных Убеждений (На Материале Международно-правовых Актов), Вестник Московского Университета, Серия 7, N6, 2016, 73.

² Balasuriya T., Human Rights in the Church, Sri Lanka Journal of International Law, Vol. 7, 1995, 1.

აკადემიური ლიტერატურა, რომელიც განიხილავს ოჯახის მნიშვნელობის ასპექტს ბავშვის რელიგიის ჩამოყალიბებაში.³

ბავშვების უფლება გამოხატვის, რწმენისა და რელიგიის თავისუფლებაზე რეალობად იქცევა, როდესაც თავად ბავშვები უფრო მეტად გაცნობიერებულნი იქნებიან თავიანთი უფლებების შესახებ და ეცოდინებათ, რომ შეუძლიათ მათი დაცვა.⁴ მით უმეტეს, რომ ბავშვობაში ჩამოყალიბებული შეხედულებებითა და რწმენის გავლენით ყალიბდება ზრდასრული ადამიანის შემდგომი მსოფლმხედველობა.⁵ სტატიის კვლევის საგანია არასრულწლოვნის რწმენის არჩევის უფლება, მისი რელიგიური მრწამსის ჩამოყალიბებისა და ადრეულ ასაკში ნათლობის საკითხები. საინტერესოა, რამდენად დამოუკიდებელი და თავისუფალია ბავშვი რწმენის არჩევანში და კონკრეტული რელიგიური ტრადიციის დაცვაში.

II. მშობლების გავლენა ბავშვთა ნათლობაზე

ოჯახის გავლენა რწმენის ფორმირებაში უდავოა, ხოლო მისი გავლენის საზღვრები საზოგადოების განვითარებასთან ერთად იცვლება. ბავშვის აღზრდის ტრადიციული, ოჯახური ფუნქციების ნაწილს საზოგადოება სახელმწიფო ინსტიტუტების მეშვეობით იღებს თავად ბავშვის ინტერესებიდან გამომდინარე. მშობლები შვილს გადასცემენ თავიანთ მრწამსს. შესაბამისად, ამ თვალსაზრისით, ბავშვს არ გააჩნია თავისუფალი არჩევის შესაძლებლობა.⁶ ბავშვი რელიგიის შესახებ სწავლობს ოჯახში მშობელთა ზეგავლენიდან გამომდინარე. ამავდროულად, ოჯახი აღიარებს, ეთანხმება და დელეგირებს სახელმწიფოს ბავშვის აღზრდის ფუნქციების ნაწილს, რაც ქმნის სტაბილურ სოციალურ საფუძველს მომავლისთვის, საერთო საყოველთაოდ მიღებული ძირითადი ღირებულებების აღზრდის გზით.⁷

ბავშვებს არ აქვთ ჩამოყალიბებული თავდაცვის უნარი, რომ დაიცვან თავიანთი რელიგიური იდენტობა.⁸ ოჯახი არის ის პირველადი სოციალიზაციის აგენტი,

³ Langlaude S., Children and Religion under Article 14 UNCRC: A Critical Analysis, International Journal of Children's Rights, Vol. 4, No. 16, 2008, 3.

⁴ Summary Record of the 83rd Meeting, Committee on the Rights of the Child, 4th Session, Geneva, 24 September 1993, par. 6.

⁵ Гавриш И., Права и Свободы Ребенка в Выборе Религиозных Убеждений (На Материале Международно-правовых Актов), Вестник Московского Университета, Серия 7, N6, 2016, 70.

⁶ <<https://www.1517.org/articles/parents-we-all-choose-our-childs-religion>> [07.07.2023].

⁷ Гавриш И., Права и Свободы Ребенка в Выборе Религиозных Убеждений (На Материале Международно-правовых Актов), Вестник Московского Университета, Серия 7, N6, 2016, 75.

⁸ შულმანი ჯ., ვის ეკუთვნის ბავშვის სული? ესეი რელიგიური აღზრდის უფლებებსა და ბავშვისთვის არჩევანის თავისუფლების მინიჭებაზე, ჟურნ. „საკონსტიტუციო სამართლის მიმოხილვა“, N7, 2012, 123.

რომლის წესებსა და რწმენას იგი იღებს, როგორც საკუთარს. ასევე ოჯახთან ერთად ზემოქმედებს ის ახლო გარემო, რომელიც მისი რწმენის ფორმირებისთვის მნიშვნელოვანია.⁹ ბავშვი სრულყოფილად ვერ ახორციელებს რელიგიის თავისუფლების დეკლარირებულ უფლებას, ვინაიდან ეს ნაწილობრივ მშობლებისთვისაა გადაცემული. ბავშვისთვის რელიგიური აღმსარებლობის არჩევის თავისუფლების მინიჭება ადამიანის მიერ რელიგიის არჩევისა და აღმსარებლობის ნების თავისუფლად გამოვლენის თვალსაზრისით, შეესაბამება მსოფლიო რელიგიების პირველადი წყაროების ძირითად პრინციპებს.¹⁰ აქვინელის განმარტებით, ნათლობისას ჩვილს სწამს არა საკუთარი შეხედულებებიდან გამომდინარე, არამედ სხვების შეხედულებებისამებრ, რადგან ეს უკანასკნელნი აღიარებენ ეკლესიას.¹¹

არსებობს მოსაზრება, რომლის მიხედვითაც, ის ფაქტი, რომ მშობლებს აქვთ შესაძლებლობა, აირჩიონ და გადაწყვიტონ ბავშვების რელიგია, რაც გამომდინარეობს მათი ვალდებულებიდან, იზრუნონ ბავშვების სულიერ და მორალურ განვითარებაზე, არღვევს კონსტიტუციით გარანტირებულ ბავშვის უფლებას, თავისუფლად აირჩიოს რელიგიური რწმენა. მნიშვნელოვანია მოცემულ საკითხში სახელმწიფოს როლი, – უნდა ჩაერიოს თუ არა სახელმწიფო არასრულწლოვანთა უფლებების დასაცავად.¹²

ბავშვის უფლებათა კონვენციის ექვს მუხლსა და პრეამბულაში აღნიშნულია რელიგიური თავისუფლების შესახებ. პრეამბულასა და მე-5 მუხლში პირდაპირაა მითითებული ბავშვის ჩამოყალიბებასა და აღზრდაში მისი განვითარების შესაძლებლობებზე მშობლების, ოჯახის, მეურვეების და სხვა კანონიერი წარმომადგენლების გავლენის თაობაზე.¹³ ევროკავშირის ძირითად უფლებათა ქარტიის მე-10 მუხლი ყველა ადამიანისთვის უზრუნველყოფს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას. ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის თავისუფლებას, აგრეთვე, თავისუფლებას, როგორც ცალკე, ისე სხვებთან ერთად საჯაროდ ან კერძოდ გამოხატოს თავისი რელიგია თუ რწმენა რიტუალების აღსრულებით, სწავლებითა და წესების დაცვით.¹⁴ მშობლებს უფლება აქვთ აღზარდონ შვილი თავიანთი რელიგიური მრწამსის შესაბამისად.¹⁵

⁹ იქვე.

¹⁰ იქვე, 80.

¹¹ Brewer H., *By Birth or Consent: Children, Law, and the Anglo-American Revolution in Authority*, Chapel Hill, University of North Carolina Press, 2005, 51.

¹² <<http://surl.li/idadn>> [15.06.2023].

¹³ Гавриш И., *Права и Свободы Ребенка в Выборе Религиозных Убеждений (На Материале Международно-правовых Актов)*, Вестник Московского Университета, Серия 7, N6, 2016, 76.

¹⁴ EU Charter of Fundamental Rights, Art. 10.

¹⁵ ბავშვის უფლებათა კოდექსის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტი.

ამ შემთხვევაში, უფრო მართებულია საუბარი განათლებაზე და არა ბავშვისთვის რელიგიის არჩევაზე.

საერთაშორისო სამართლით, ბავშვის აღზრდაზე პასუხისმგებლობა ეკისრება ოჯახს.¹⁶ არასრულწლოვნის რელიგიის დამოუკიდებლად არჩევის თავისუფლება მოკლებულია სამართლებრივ აღიარებას, რაც ეწინააღმდეგება საერთაშორისოსამართლებრივი დოკუმენტების ზოგად შინაარსს.¹⁷ ევროკავშირის სამართლის თანახმად, ბავშვებს აქვთ საკუთარი აზრების თავისუფლად გამოხატვის უფლება. გასათვალისწინებელია ბავშვების შეხედულებები იმ საკითხებზე, რომლებიც მათ ეხება ასაკისა და სიმწიფის შესაბამისად.¹⁸ ევროკონვენცია ითვალისწინებს, რომ სახელმწიფო პატივს სცემს მშობლების უფლებას, უზრუნველყონ ისეთი განათლება და სწავლება, რომელიც შეესაბამება მათ რელიგიურ და ფილოსოფიურ მრწამსს. „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“ საერთაშორისო პაქტი ასევე ადგენს სახელმწიფოს მოვალეობას, პატივი სცეს მშობლების თავისუფლებას, უზრუნველყონ თავიანთი შვილების რელიგიური და მორალური განათლება საკუთარი რწმენის შესაბამისად.¹⁹ ამიტომ, მშობლების მიერ ბავშვის რელიგიური აღზრდის პირდაპირი აკრძალვით, სახელმწიფო დაარღვევს მათ კანონიერ უფლებებს, რაც გარანტირებულია როგორც შიდა კანონმდებლობით, ასევე საერთაშორისო სამართლის ნორმებით.

ვინაიდან რელიგიური განათლება აშკარად განსაზღვრავს არასრულწლოვნის რელიგიურ თვითიდენტიფიკაციას, აუცილებელია ისეთი საკანონმდებლო ბაზის არსებობა, რაც იურიდიულად საშუალებას მისცემს მოსწავლეს, მიიღოს საკმარისი ცოდნა, დამოუკიდებლად აირჩიოს სასურველი რელიგია. რა თქმა უნდა, სახელმწიფო იცავს ოჯახის კონფიდენციალურობას, ხოლო ბავშვის მსოფლმხედველობის ლეგალური ფორმირება მშობლების სუვერენულ უფლებად რჩება. საზოგადოების განვითარებით, მისი სულიერი და მატერიალური საფუძვლით, შესაძლებელი იქნება ოჯახის სუვერენიტეტის საზღვრების გადატანა ბავშვის არჩევანის რეალური თავისუფლების სასარგებლოდ. ევროსასამართლოს განმარტებით, მშობლებს მოცემული უფლება ბავშვის სასწავლებლად და აღსაზრდელად კონკრეტულ რეგიონში გაგზავნის შემდგომაც უნარჩუნდებათ: სასამართლომ დაადგინა, რომ დაირღვა მათი უფლება საკუთარი შვილისთვის მიეცათ მათივე რელიგიური მრწამსის შესაბამისი განათლება, რადგან შესაბამისმა

¹⁶ იქვე, პრეამბულა.

¹⁷ Гавриш И., Права и Свободы Ребенка в Выборе Религиозных Убеждений (На Материале Международно-правовых Актов), Вестник Московского Университета, Серия 7, N6, 2016, 80.

¹⁸ ბავშვის უფლებების ევროპული სამართლის სახელმძღვანელო, ლ. ლურსმანაშვილის თარგმანი, მ. ბობოხიძის რედაქტორობით, თბილისი, 2020, 23.

¹⁹ „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“ საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტი.

რეგიონმა ვერ უზრუნველყო არასრულწლოვნისთვის იმ კონკრეტული რელიგიის სწავლება, რომლისაც სწამდათ მშობლებს.²⁰

ევროსასამართლომ თავის გადაწყვეტილებაში²¹ ხაზი გაუსვა ბავშვის საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინების მიზანს, რომელიც მოითხოვდა ორივე მშობლის საგანმანათლებლო არჩევანთა შეთანხმებასა და მშობლების პირად მოსაზრებებს შორის სათანადო ბალანსის დაცვის მცდელობას, ნებისმიერი ღირებულებით მსჯელობების გამორიცხვით და საჭიროების შემთხვევაში, პირად რელიგიურ პრაქტიკაზე მინიმალური წესების დადგენით.²²

სამართლებრივი თვალსაზრისით, ბავშვს, რა თქმა უნდა, უფლება აქვს გამოხატოს თავისი აზრი საკითხებზე, რომლებიც უშუალოდ მას ეხება.²³ სხვა საქმეა, რომ პრაქტიკული თვალსაზრისით ძნელი სათქმელია, ეს აზრი ნამდვილად იქნება თუ არა გათვალისწინებული, განსაკუთრებით, რელიგიური რიტუალის ჩატარებისას. ამ დროისთვის ბავშვის რომელიმე რელიგიის არჩევის გადაწყვეტილება მხოლოდ მშობლების არჩევანზეა დამოკიდებული.

ამ საკითხში საერთაშორისო სტანდარტის მისაღწევად კანონმდებელს დასჭირდება პასუხების მოძიება შემდეგ კითხვებზე: ა) აქვს თუ არა ბავშვს უფლება მოითხოვოს ეს თავისუფლება? ბ) შეიძლება თუ არა დომინანტური იყოს ოჯახის (მშობლების) უფლება, ჩამოაყალიბოს ბავშვის რწმენა? გ) შესაძლებელია თუ არა ორი უფლების დაპირისპირებით პრობლემის გადაჭრა – ბავშვის თავისუფლებისა და ოჯახის (მშობლების) აღზრდის სუვერენული უფლების უზრუნველყოფა, ორი კომპეტენციისა და ობიექტის გამიჯვნა.²⁴

შეიძლება თუ არა არასრულწლოვნისთვის რელიგიის არჩევა მისი უფლებების დარღვევად იქნეს მიჩნეული, თუ ამ საკითხში მის აზრს არ გაითვალისწინებენ? გარკვეული რელიგიისადმი ბავშვის კუთვნილება არ აკისრებს მას რაიმე სამართლებრივ ვალდებულებას. მართლაც, ცნობიერი ასაკის მიღწევის შემდეგ, ის აბსოლუტურად თავისუფალი იქნება საკუთარი რწმენის არჩევაში და შეძლებს ნებისმიერი რელიგიის აღიარებას ან არ აღიარებას. ისევე, როგორც ბავშვისთვის სახელის მინიჭებამ, რომელიც მშობლების შეთანხმებით ხდება, არ შეიძლება დაარღვიოს ბავშვის არჩევანის უფლება, რადგან სრულწლოვანების მიღწევისას მას ექნება შესაძლებლობა, სახელი შეცვალოს.²⁵

²⁰ Tennenbaum v. Sweden [ECTHR], App. No.16031/90, 3 May 1993.

²¹ F.L. v. France [ECTHR], App. No. 61162/00, 3 November 2005.

²² აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება, სახელმძღვანელო ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის შესახებ, ა. მეტრეველის თარგმანი, თბილისი, 2019, 52.

²³ ბავშვთა უფლებების შესახებ კონვენციის მე-13 მუხლის 1-ლი პუნქტი.

²⁴ Гавриш И., Права и Свободы Ребенка в Выборе Религиозных Убеждений (На Материале Международно-правовых Актов), Вестник Московского Университета, Серия 7, №6, 2016, 82.

²⁵ „სამოქალაქო აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის 63-ე მუხლი.

საყურადღებოა რელიგიურ განათლებაზე ბავშვის დამოუკიდებელი ნვდომის საკითხი. მნიშვნელოვანია განისაზღვროს რელიგიური განათლების გაკვეთილების შინაარსი, ბავშვის ასაკი და განვითარების შესაძლებლობები, მშობლის უფლებები და ინტერესები.²⁶

III. არასრულწლოვანთა ნათლობის მიმართება რელიგიის თავისუფლების პრინციპთან

საეკლესიო წესები, რომლებიც ეხება ჩვილთა ნათლობის ასაკს, იცვლებოდა ქრისტიანობის ხანგრძლივი ისტორიის განმავლობაში. მესამე საუკუნეში უკვე დამკვიდრებული იყო ჩვილების ნათლობის ტრადიცია. ადრეულ შუა საუკუნეებში, უპირველეს ყოვლისა, რომის მზარდი გავლენის გამო, ნათლობა ჩვეულებრივ აღესრულებოდა წელიწადში მხოლოდ ორჯერ, აღდგომასა და ორმოცდამეათე დღის დღესასწაულზე.²⁷ პირველი ქრისტიანები ამ დღისთვის ემზადებოდნენ რამდენიმე თვე და ზოგჯერ წლების განმავლობაში. შესაბამისად, ამ ხნის განმავლობაში მათ უნდა ესწავლათ რწმენის საფუძვლები, ასევე ეკლესიური ცხოვრების ძირეული პრინციპები, ლოცვა და მცნებების შესრულება.²⁸ დღესდღეობით, ნებისმიერ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად აირჩიოს, ჰქონდეს და გაავრცელოს რელიგიური მრწამსი და ამ უფლების შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ კონსტიტუციური ნორმების საფუძვლების, ასევე მოქალაქეთა უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების დასაცავად.²⁹

რელიგიური რიტუალების შესრულება არ შეიძლება ჩაითვალოს ბავშვის რელიგიის თავისუფლების უფლების დარღვევად, ვინაიდან ადამიანი თავად წყვეტს რელიგიის საკითხს და ნებისმიერ დროს შეუძლია გადაიფიქროს, მიუხედავად იმისა, სრულდება თუ არა მასზე რაიმე რიტუალი.³⁰ სინამდვილეში, ადამიანს შეუძლია შეცვალოს თავისი რელიგიური მრწამსი თითქმის ნებისმიერ დროს, მაგრამ დამოუკიდებელ და შეგნებულ არჩევანს მხოლოდ მაშინ გააკეთებს, როდესაც იქნება სრულწლოვანი და შეძლებს შესაბამისი რელიგიის მნიშვნელობისა და აზრის გაგებას.

ისლანდიის მოქალაქემ საქმე აღძრა ეპისკოპოსის მიმართ, რადგან ის მოინათლა, როდესაც იყო რამდენიმე კვირის და არ ქონდა მოცემული გააზრებული, შესაბამისად, მოითხოვდა ნათლობის ანუღირებას. საქმე, საბოლოო ფაზაში, გა-

²⁶ Langlaude S., Children and Religion under Article 14 UNCRC: A Critical Analysis, International Journal of Children's Rights, Vol. 4, No. 16, 2008, 13.

²⁷ Schnurr M., The Quamprium of Infant Baptizm in The Western Church, The Catholic University of America Canon Law Studies, No. 501, 1981, 504.

²⁸ <<http://surl.li/idadn>> [15.06.2023].

²⁹ საქართველოს კონსტიტუციის მე-16 მუხლი.

³⁰ <<http://surl.li/idadn>> [15.06.2023].

ნიხილა ევროსასამართლომ, რომელმაც არ დააკმაყოფილა მოთხოვნა და არ ცნო აღნიშნული უფლების დარღვევად, ვინაიდან, მისი მიხედულობით, მშობლებს ჰქონდათ უფლება, საკუთარი მრწამსის შესაბამისად აღეზარდათ შვილი.³¹

მნიშვნელოვანია, რომ მოინათლოს მხოლოდ ქმედუნარიანი ადამიანი, რომელსაც გაცნობიერებული აქვს თავისი მოქმედება. მაგრამ ბავშვის ან ახალშობილის შემთხვევაში, ნათელია, რომ ეს ხდება მშობლების და არა მოსანათლის ნებით. ეკლესია არ ადგენს ნათლობისთვის მინიმალურ ასაკს. სასულიერო პირების რეკომენდაციით, რაც ადრე აღსრულდება ნათლობა, მით უკეთესია.³² მიუხედავად იმ მტკიცებისა, რომ ნათლობა მხოლოდ მათვისაა, ვინც მიაღწია რწმენას, იშვიათია, რომ მორწმუნე ოჯახებში გაზრდილი ადამიანები მხოლოდ სრულწლოვანების ასაკის მიღწევის შემდეგ ინათლებოდნენ.³³

ბავშვის მიერ რელიგიის (როგორც მცნებების, დოგმების, ისე რიტუალების შეცნობა) შეუძლებელია თავად ბავშვის თანხმობის გარეშე. ზიარების დაწყებამდე მშობლები და სასულიერო პირები ვალდებული არიან გაარკვიონ ბავშვის აზრი, სურს თუ არა მას ეს ზიარება, აუხსნან მას რელიგიური სწავლების საფუძვლები და არსი. წინააღმდეგ შემთხვევაში შეიზღუდება არასრულწლოვნის რელიგიის თავისუფლება.

კანონმდებელი არ იძლევა მკაფიო მითითებას, თუ როგორ, რა ფორმით უნდა გამოხატოს ბავშვმა თავისი ნება მცირე ასაკის გამო. არასრულწლოვნის ნება გამოიხატება როგორც მისი პირდაპირი თანხმობით ან უარყოფით, ასევე ამ თანხმობის ან უარის თანმხლები ქცევით. თუ ბავშვი მთელი ძალით თავს იკავებს რელიგიურ დაწესებულებებში სიარულისგან და ასევე პირდაპირ ან მთელი თავისი გამოხატულებით საჯაროდ მიუთითებს, რომ არ გააჩნია ამ რელიგიურ დაწესებულებაში ყოფნის სურვილი, მშობლებმა არ უნდა მოითხოვონ და დააძალონ ბავშვს მათი სუბიექტური შეხედულებების და სურვილების შესაბამისად ეკლესიაში სიარული. მსგავს აზრს უნდა იზიარებდნენ სასულიერო პირებიც. კარგი მაგალითია ბერძენი მღვდლის ისტორია: მან უარი განაცხადა სამი წლის გოგონას მონათვლაზე იმ მიზეზით, რომ ბავშვი ჭირვეულობდა და ეწინააღმდეგებოდა, რაც შეიძლება ინტერპრეტირებული ყოფილიყო, როგორც მონათვლის ცერემონიაზე უარი.³⁴ ამ მხრივ, მსგავსი უხერხულობებისთვის თავის არიდების საუკეთესო გზაა ზოგიერთი რელიგიის მიერ მინიმალური ასაკის დაწესება სხვადასხვა მნიშვნელოვანი რელიგიური რიტუალებისთვის, რათა ადამიანს მაქსიმალურად გააზრებული ჰქონდეს იმ მოქმედებათა მნიშვნელობა, რასაც აღმსარებლობის თავისუფლებაში სჩადის.

³¹ X. v. Iceland [ECtHR], App. No. 2525/65, 6 February 1967.

³² <<https://www.orthodoxy.ge/samartali/samartali/5-1.htm>> [14.06.2023].

³³ <<https://www.catholic.com/tract/early-teachings-on-infant-baptism>> [17.06.2023].

³⁴ <<http://surl.li/idadn>> [17.06.2023].

IV. დასკვნა

ბავშვს უნდა ჰქონდეს უფლება, გავიდეს მშობლების მიერ დადგენილი საზღვრიდან, შესაბამისად, შეეძლოს ამ უფლების თავისუფლად აღსრულება. მათ არ უნდა წაერთვათ საკუთარი ინტელექტუალური და მორალური მოთხოვნების თაობაზე აზრის გამოთქმის შესაძლებლობა. როგორც წესი, მშობლებს სურთ, შვილები რელიგიის საკითხში უსიტყვოდ დაემორჩილონ მათ და ეს მათთვის ბუნებრივიცაა. მშობლები უფრო ტოლერანტულნი და გახსნილი უნდა იყვნენ ბავშვის რელიგიური არჩევანის გაკეთებისას. შესაძლებელია ბევრი მათგანი ვერც ხვდებოდეს, თუ როგორ ბოროტად იყენებენ ამ თავისუფლებას, როდესაც არ აძლევენ შვილებს რეალურ საშუალებას გაიზიარონ ღირებულებები და სწამდეთ სხვა რელიგია.³⁵

ვისაც ნამდვილად ესმის ნათლობის სიმძიმე, მით უფრო ეშინოდეს იქნება ადრეულ ასაკში მონათვლის.³⁶ ზრდასრული ადამიანი თავად განსაზღვრავს რელიგიურ გაერთიანებაში შესვლის საჭიროებას, მაგრამ ბავშვების რელიგიური იდენტობა განისაზღვრება მათი თანხმობისა თუ დადასტურების გარეშე. ისინი ხდებიან რელიგიური ჯგუფების წევრები მშობლების სარწმუნოებიდან გამომდინარე. შესაბამისად, აუცილებელია არასრულწლოვანთა გაცნობიერებული თანხმობა რელიგიის და ნათლობის საკითხში. ამ თვალსაზრისით უკეთესი იქნებოდა ნათლობა მხოლოდ იმ ასაკში, როდესაც ბავშვს გააზრებული ექნება ვალდებულებები, რაც მოჰყვება ნათლობას. მანამდე მშობლებმა და მასწავლებლებმა თავი უნდა შეიკავონ და თავი აარიდონ ყოველგვარ ზეწოლას.³⁷ თუმცა, ამის მიუხედავად, შეუძლებელია იმის თქმა, რომ ბავშვის მონათვლა ან რაიმე კანონიერი რელიგიური რიტუალი ბავშვის უფლების დარღვევაა ავტომატურად.

სახელმწიფოს მოვალეობაა, უზრუნველყოს, რომ ყველა საჯარო თუ კერძო სკოლაში ისწავლებოდეს კრიტიკული მსჯელობის და განსჯის მეთოდები, ასევე მიუთითებდეს აზროვნების ისეთ გზაზე, რომელიც ასწავლის ადამიანებს განსხვავებული შეხედულებებისადმი ტოლერანტობას და მათ პატივისცემას.³⁸ მნიშვნელოვანია, სხვადასხვა რელიგიის თაობაზე ზოგადი და კულტურული ცოდნის გავრცელების ხელშეწყობა, ცალკეულ რელიგიაზე ფოკუსირების გა-

³⁵ შულმანი ჯ., ვის ეკუთვნის ბავშვის სული? ესეი რელიგიური აღზრდის უფლებებსა და ბავშვისთვის არჩევანის თავისუფლების მინიჭებაზე, *ჟურნ. „საკონსტიტუციო სამართლის მიმოხილვა“*, N7, 2012, 121.

³⁶ <<https://www.desiringgod.org/articles/how-old-is-infant-baptism>> [17.06.2023].

³⁷ <https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19801020_pastoralis_actio_en.html> [07.07.2023].

³⁸ შულმანი ჯ., ვის ეკუთვნის ბავშვის სული? ესეი რელიგიური აღზრდის უფლებებსა და ბავშვისთვის არჩევანის თავისუფლების მინიჭებაზე, *ჟურნ. „საკონსტიტუციო სამართლის მიმოხილვა“*, N7, 2012, 139.

რეშე. აუცილებელია, სკოლებში რელიგიისა და ფილოსოფიის სწავლებისას, სახელმწიფომ არ დაუშვას, ბავშვებისათვის გარკვეული დოქტრინების თავს მოხვევა (ინდოქტრინაცია) და უზრუნველყოს, რომ სასწავლო მასალის გადაცემა მოხდეს ობიექტური და კრიტიკული პრინციპების დაცვით. ამავდროულად, ბავშვის უფლებების დაცვის კუთხით, მნიშვნელოვანია, ბავშვი, არა როგორც მომავალში ზრდასრული, არამედ როგორც განკერძოებული, უკვე არსებული სუბიექტი, იყოს განსაკუთრებული ყურადღებით განხილული. ეს კი ნიშნავს იმას, რომ იგი უნდა აღიქვან, როგორც ინდივიდი, რომელსაც სრული უფლება აქვს გამოხატოს და დაიცვას საკუთარი უფლებები.³⁹

³⁹ Heimbach-Steins M., Religious Freedom and the German Circumcision Debat, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, 2013, 7.